

магають не тільки загальномовних знань, але й володіння певними професійними навичками. Наприклад, для майбутніх юристів: 1) проаналізувати мовну ситуацію в конкретному регіоні та «Закон про мови в УРСР» (1989); з'ясувати, чому він не діє; написати свій варіант сучасного закону про мови; 2) запропонувати свій варіант концепції розвитку української мови в сучасній Україні. Наступний етап розвитку української мови в сучасній Україні; 3) написати сучасний варіант сюжету комедії М. Куліша «Мина Мазайло». Усі творчі завдання виконуються на одну тему, обговорюються й обирається найкраща робота.

Такі креативні завдання дозволяють, не відхиляючись від основної мети курсу «Українська словесність», підготувати грамотних, інтелектуально розвинутих економістів, зробити процес навчання не тільки цікавим, але й корисним для майбутніх випускників.

Л. А. Колесніченко, канд. псих. наук.
кафедра педагогіки та психології КНЕУ,
Т. М. Ткачук, старш. наук. співроб.
лабораторії вікової психофізіології
Інституту психології ім. Г. С. Костюка

РОЗВИТОК САМООЦІНКИ СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Доволі часто викладачі ВНЗів, організовуючи навчально-виховну роботу з студентами, співвідносять їх навчальні успіхи переважно з розумовими здібностями, не беручи до уваги особливості самооцінки конкретного студента, його власні уявлення про характер та рівень реалізації своїх можливостей у різних навчальних ситуаціях. Між тим, від певних очікувань, установок, особливостей міжособистісного спілкування з батьками, викладачами, ровесниками залежить впевненість або невпевненість тих, хто навчається, у своїх силах, усвідомлення результату як успіху або неуспіху, відношення до зроблених помилок та ціла низка інших моментів навчальної діяльності, в яких виражаються вже не розумові здібності самі по собі, а особистісний фактор, який впливає на процес засвоєння знань.

На формування самооцінки студента значною мірою впливають також його індивідуальні особливості й те, наскільки для

нього важливі оцінювані якості або успіх у тій чи іншій діяльності, адже на кожному етапі онтогенезу самооцінка збагачується новим змістом. Не знаючи системи особистісних цінностей студента, робити висновки про його розумові здібності лише за результатами успіхів у навчальній діяльності навряд чи є правомірним. До того ж мотивація при вивченні навчальних дисциплін, передбачених навчальним планом ВНЗ, може бути дуже різною, а відмінні успіхи у навчанні далеко не завжди є показником гармонійного психічного розвитку студента, адекватної самооцінки.

Проведене Л. М. Собчик соціо-психологічне дослідження у вищих навчальних закладах Москви показало, що серед успішних студентів абсолютну більшість становлять акцентуйовані особистості. Мотивація досягнення успіху у навчанні у них носила характер гіперкомпенсації у зв'язку з фрустрованістю тих або інших потреб, пов'язаних безпосередньо або опосередковано з рівнем самооцінки [3, с. 42]. Аналогічні дані були отримані українським психологом С. І. Подмазіним при вивченні акцентуацій характеру у підлітків [2]. Акцентуації — це індивідуальні риси, які надмірно виражені й визначають індивідуальну чутливість до різних психогенних факторів, у тому числі й до дидактогенії. Це необхідно враховувати, здійснюючи навчальну діяльність студентів. Загальновідомо також, що саме акцентуйовані особистості мають найбільш виражений творчий потенціал, а «...поєднання акцентуйованих особистісних рис не посилює акцентуацію, навпаки, воно веде до вирівнювання характеру, тобто до норми» [1]. Викладачі ВНЗ, так само як і студенти, яких вони навчають, знаходяться під впливом певних біологічних і соціальних факторів, на фоні яких формується їх самооцінка, акцентуації характеру, провідні тенденції, потяги і реакції, способи соціальної активності тощо.

В студентські роки спілкування з ровесниками, їх судження виступають як один з домінуючих факторів формування самооцінки. Проте, в студентські роки на особистісний розвиток студентів здійснюють суттєвий вплив і викладачі ВНЗ. Під час навчальної діяльності вони мають чимало можливостей ефективно впливати на формування самооцінки студентів. Безперечно в цьому їм повинні допомагати психологічні знання та практичні уміння успішної взаємодії з студентами з урахуванням специфіки майбутньої спеціальності, курсу на якому вони навчаються, «психологічного портрету» певної академічної групи тощо. Відсутність сприятливого психологічного клімату в студентській аудиторії, взаєморозуміння між учасниками навчально-виховного про-

цесу негативно впливає на формування самооцінки студентів, відбивається на морально-вольових якостях, деформує потреби, ціннісні орієнтації, зменшує можливості розвитку творчих та інтелектуальних здібностей. Навчальна діяльність повинна стимулювати студентів до самопізнання та самовиховання, внаслідок чого здійснюватиметься формування адекватної самооцінки, свідомого ставлення до себе, побудова адекватного «Я-образу» та регуляція поведінки.

Отже, на сьогоднішній день у процесі навчальної діяльності важливим є не лише надання студентам значного обсягу знань, а й створення сприятливих умов для формування адекватної самооцінки та особистісного розвитку.

Література

1. *Леонгард К.* Акцентуированные личности. — К., 1989. — 375 с.
2. *Подмазин С. И.* Роль установки в формировании и проявлении акцентуированных черт характера у подростков. — Дис. канд. псих. наук. — К., 1994. — 193 с.
3. *Собчик Л. Н.* Введение в психологию индивидуальности: Монография. — М.: Институт прикладной психологии, 1998. — 512 с.

Д. М. Колотило, д-р техн. наук, проф.,
кафедра менеджменту

ПІЗНАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ЗАКОНІВ І ЕТИЧНИЙ ІМПЕРАТИВ НАШИХ СТУДЕНТІВ — ГАРАНТІЯ СТАБІЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

За час розбудови незалежної української держави відбулися непередбачені і, на жаль, здебільше негативні зміни в колах державної еліти у сфері вищої університетської освіти і, насамперед, природничо-технічної і економічної.

Водночас, відбулося різке загострення технологічно-економічних і екологічних проблем економічної діяльності.

Отже, саме перед студентською молоддю — майбутньою новою елітою суспільства постають проблеми як більш повної реалізації в навчанні наукового і світоглядного потенціалу сучасної цивілізації, що, за визначенням Всесвітнього центру виживання